

om niet te zeggen onderdanige brief¹ ('Het is allerminst mijn bedoeling of die van de ministerraad geweest om, indien Uwe Majesteit . . . zou volharden bij de mening dat reeds thans het ogenblik gekomen is om een deel van het kabinet naar Indië af te vaardigen, ons daaraan niet ten volle te onderwerpen') en op 31 juli deed het kabinet de uitspraak dat dan maar, *als* het plan zou doorgaan ('men (acht) op het ogenblik de uitvoering niet geraden'), een minderheid diende te vertrekken (alleen Welter was tegen: zijns inziens moest de meerderheid heengaan). Uit wie zou die minderheid bestaan? Van Boeyen, Dijkhoorn, van Rhijn en Welter verklaarden zich bereid, de Geer te vergezellen – óók Gerbrandy, maar dat kan zijnerzijds niet meer geweest zijn dan toneelspel.²

De zes namen werden aan de koningin voorgelegd: wilde zij dat drie, vier of vijf ministers met de minister-president mee zouden gaan? 'Koningin', zo rapporteerde de Geer, 'gevoelde het meeste voor vijf, maar liet het over. Indien drie, dan de Geer, Welter en Dijkhoorn' (de grootste boosdoeners in haar ogen). 'Verder van Rhijn en Gerbrandy, in volgorde' (zij speelde dus met Gerbrandy mee).³

Het werd tijd dat terzake contact opgenomen werd met de gouverneur-generaal van Nederlands-Indië.

Welter zond van Starckenborgh op 2 augustus een telegram dat deze persoonlijk diende te ontcijferen.⁴ 'Koningin', zo las van Starckenborgh, 'had in deze tijd gaarne met kabinet naar Indië willen komen' (Welter wist wel beter, maar misschien seinde hij zulks omdat, naar hij wist, het Indische gouvernement zich al 'ernstig gegriefd' gevoeld had doordat prinses Juliana met haar dochttertjes naar Canada, niet naar Indië gegaan was⁵), 'doch heeft daarvan wegens de klimatologische bezwaren . . . moeten afzien. Overweegt nu echter, voorzitter ministerraad uitnodigen zich met enige van zijn ambtgenoten waaronder minister van koloniën tijdelijk naar Nederlands-Indië te begeven. Koningin wil u echter gaarne in gelegenheid stellen hierover uw oordeel te geven mede in verband aanstaande onderhandelingen met Japan' (een Japanse handelsdelegatie zou spoedig in Batavia verschijnen).

Van Starckenborgh seinde vijf dagen later (7 augustus) terug⁶ dat 'gehele bevolking' een komst van de koningin (met haar kabinet) als 'grootste voorrecht' zou hebben beschouwd, maar:

¹ Exemplaar in Collectie-Bolkestein, 10. ² Ministerraad: Notulen, 31 juli 1940.

³ A.v., 2 aug. 1940. ⁴ Tekst: *Enq.*, dl. II b, p. 229. ⁵ Dat was gebleken uit een brief van de directeur van economische zaken te Batavia, van Mook, aan Hart. (*Het dagboek van dr. G. H. C. Hart*, p. 55). ⁶ Tekst: *Enq.*, dl. II b, p. 229.